

Αξιολόγηση της Πιλοτικής Εφαρμογής της Επαγγελματικής Μάθησης (Μάιος 2016)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Σύμφωνα με τη σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (ημερ. 19/08/2015), το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ) προσδιορίστηκε ως ο επίσημος φορέας επαγγελματικής μάθησης και ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Για την υλοποίηση της σχετικής απόφασης, το ΠΙ προγραμμάτισε τη σχολική χρονιά 2015-2016 την πιλοτική εφαρμογή του θεσμού σε αριθμό σχολείων. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν παγκύπρια είκοσι ένα σχολεία: δεκατέσσερα Δημοτικής Εκπαίδευσης, έξι Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης και ένα Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Ως βασικός σκοπός της παρούσας αξιολόγησης ορίστηκε η παρακολούθηση αυτής της πιλοτικής εφαρμογής. Συγκεκριμένα, η παρακολούθηση εστίασε στα πιο κάτω ερευνητικά ερωτήματα: (1) Πώς οι εμπλεκόμενοι εφάρμοσαν τον θεσμό; (2) Ποιες είναι οι απόψεις των εμπλεκομένων ως προς τα προβλήματα και τις προκλήσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή του θεσμού; Ποια είναι τα θετικά στοιχεία, όπως αυτά προκύπτουν από την υλοποίηση του θεσμού; και (3) Ποια είναι η γενική αποτίμηση των εμπλεκομένων ως προς τη συνεισφορά/προστιθέμενη αξία της καινοτομίας αυτής στην ΕΜ των εκπαιδευτικών;

2. Μεθοδολογία

Για τον ερευνητικό σχεδιασμό χρησιμοποιήθηκαν μικτές μέθοδοι έρευνας και συλλέγηκαν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Η συλλογή δεδομένων επικεντρώθηκε σε δύο διαστάσεις: το ΠΙ ως τον υποστηρικτικό φορέα της ΕΜ και τις σχολικές μονάδες ως φορέα υλοποίησης. Συγκεκριμένα, χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών στους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς στα σχολεία που εφάρμοσαν πιλοτικά το πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της φετινής σχολικής χρονιάς.

Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια ανήλθαν σε 302, καθορίζοντας το ποσοστό της ανταπόκρισης σε 74,2%. Επίσης, διενεργήθηκαν 24 ημι-δομημένες ομαδικές συνεντεύξεις με τους εμπλεκόμενους στην εφαρμογή του θεσμού της ΕΜ: τους υποστηρικτές και συντονιστές του προγράμματος στο ΠΙ και τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς σε 7 επιλεγμένες σχολικές μονάδες.

3. Αποτελέσματα

Ως προς *το πρώτο ερευνητικό ερώτημα*, ο θεσμός της ΕΜ θεωρήθηκε χρήσιμος για τα σχολεία, αλλά και αρκετά απαιτητικός. Η εμπλοκή των σχολείων στο πρόγραμμα ήταν αποτέλεσμα συλλογικής απόφασης του εκπαιδευτικού προσωπικού και έγινε για κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών των σχολικών μονάδων. Για την επιλογή του θέματος λήφθηκαν υπόψη οι ανάγκες του προσωπικού, των μαθητών και των γονιών των σχολείων με τη βοήθεια των εργαλείων που υπήρχαν στη διάθεση των μονάδων. Στα πλαίσια του προγράμματος υλοποιήθηκαν δραστηριότητες, όπως ανταλλαγές επισκέψεων, πρόσκληση γονιών για συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, ανταλλαγή επισκέψεων εκπαιδευτικών του σχολείου, συνεργασία, συνδιδασκαλία σε τάξεις, επικοινωνία με συμβούλους, διοργάνωση βιωματικών εργαστηρίων, επιμόρφωση καθηγητών από ειδικούς και σεμινάρια από το ΠΙ. Σε κάποιες σχολικές μονάδες η εφαρμογή του σχεδίου δράσης δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες των εκπαιδευτικών. Το στάδιο της υλοποίησης των δράσεων θεωρήθηκε το σημαντικότερο για την επιτυχή εφαρμογή του σχεδίου δράσης.

Υπήρξε άριστη συνεργασία μεταξύ των συντονιστών του προγράμματος, των διευθυντών, του προσωπικού των σχολείων και των υποστηρικτών του ΠΙ. Οι συντονιστές θεωρήθηκαν ως ο συνδετικός κρίκος μεταξύ εκπαιδευτικών και υποστηρικτών του ΠΙ και ήταν άτομα επιλεγμένα με σωστά κριτήρια και κατάλληλα ακαδημαϊκά προσόντα, που λειτούργησαν πολύ αποτελεσματικά. Οι υποστηρικτές συνέβαλαν στην ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος, προσφέροντας στήριξη, καθοδήγηση και άμεση βοήθεια στα διάφορα στάδια υλοποίησης του προγράμματος. Ωστόσο, η εμπλοκή των υποστηρικτών στην εφαρμογή του θεσμού σε κάποια συγκεκριμένα θέματα θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερη.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν βοηθητικά, τόσο στη διερεύνηση των αναγκών του σχολείου όσο και στην ανατροφοδότηση. Το πορτφόλιο του εκπαιδευτικού δεν λειτούργησε ικανοποιητικά, παρουσιάζοντας δυσκολίες στη συμπλήρωσή του. Δημιούργησε, επίσης, ανησυχίες για πιθανή διασύνδεσή του με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και αμφισβητήθηκε η σκοπιμότητά του. Σε σχέση με τη συχνότητα χρήσης των εργαλείων που είχαν στην διάθεσή τους οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο της εφαρμογής του θεσμού, μεγαλύτερο βαθμό χρήσης είχαν τα έντυπα αναστοχασμού, ενώ το πορτφόλιο χρησιμοποιήθηκε πολύ λιγότερο.

Ως προς το *δεύτερο ερευνητικό ερώτημα*, οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών για τα θετικά στοιχεία του θεσμού εστίασαν κυρίως στη βελτίωση της σχολικής μονάδας, στην επιμόρφωση και στην έρευνα. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν σημαντική την επικέντρωση σε θέματα που αφορούν τη σχολική μονάδα και έχουν άμεση σχέση με την πραγματικότητά της. Σημαντική θεώρησαν, επίσης, την επιμόρφωση με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευτικών, με ελευθερία δράσης στην επιλογή των συνεργατών τους και στον χρόνο που διεξάγεται χωρίς συνεχή και πιεστικό έλεγχο και τις ευκαιρίες συνεργασίας μεταξύ τους για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων. Ουσιαστική κρίθηκε και η εστίαση στις ανάγκες των μαθητών, μέσα από ευκαιρίες για βελτίωση της σχολικής ζωής. Η επιμόρφωση στα πλαίσια της σχολικής μονάδας θεωρήθηκε σημαντική για τη δημιουργία θετικού κλίματος και επικοινωνίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων, την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των μαθητών του σχολείου, τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και κουλτούρας μάθησης και την ενεργοποίηση του σχολείου μέσα από τη συλλογική διερεύνηση. Θετικό στοιχείο ήταν επίσης η υποστήριξη από το ΠΙ, τόσο μέσα από την επιλογή επιμορφώσεων όσο και με την στήριξη στην εφαρμογή του θεσμού με την άμεση παροχή διευκρινήσεων και υποστηρικτικού υλικού.

Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών για τις δυσκολίες του θεσμού εστίασαν στον επιπλέον φόρτο εργασίας, στο χρόνο για την εφαρμογή του, και σε θέματα οργάνωσης και συντονισμού. Συγκεκριμένα, σημαντικό πρόβλημα θεωρήθηκε ο περιορισμένος χρόνος για την υλοποίηση των δράσεων, τη σωστή ανατροφοδότηση μετά την ολοκλήρωση των δράσεων και τον συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των συντονιστών, στοιχεία που προκαλούν άγχος στους εκπαιδευτικούς. Εντοπίστηκε, επίσης, ζήτημα φόρτου εργασίας που ενδεχομένως σχετίζεται με αντίσταση στην αλλαγή από εκπαιδευτικούς, οι οποίοι αμφισβήτησαν την αξία του προγράμματος, δυσκολεύοντας την εφαρμογή του. Παρατηρήθηκε, επίσης, απειρία των εκπαιδευτικών στη διοργάνωση τέτοιου είδους προγραμμάτων, φόβος για το άγνωστο, έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας στη σχολική μονάδα, περιορισμένη πρακτική υποστήριξη, και έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για καταρτισμό κατάλληλης ερευνητικής ομάδας. Αντιστάσεις παρουσιάστηκαν και από μαθητές, οι οποίοι δυσκολεύτηκαν να συμμετάσχουν σε καινοτόμες δραστηριότητες. Προβλήματα επισημάνθηκαν επίσης και στις διαδικασίες με διαφοροποίηση στις βαθμίδες. Στη Δημοτική Εκπαίδευση παρατηρήθηκαν δυσκολίες στη συλλογή πληροφοριών από

παιδιά Προδημοτικής Εκπαίδευσης. Στη Μέση Εκπαίδευση παρατηρήθηκε έλλειψη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής, απουσία κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, ζητήματα συντονισμού μεταξύ του σχολείου και των επιθεωρητών, δυσκολίες ανάληψης συντονιστικού ρόλου από ένα άτομο μόνο, δυσκολίες στις συναντήσεις της ολομέλειας του εκπαιδευτικού προσωπικού με τον συντονιστή και ζητήματα εφαρμογής του θεσμού στα λύκεια.

Οι εμπλεκόμενοι σημείωσαν αρκετές εισηγήσεις για την καλύτερη εφαρμογή του θεσμού, που εστίασαν κυρίως στα εξής: στην περισσότερη καθοδήγηση/στήριξη, στην ανταλλαγή επισκέψεων για παρακολούθηση δειγματικών μαθημάτων και στην ανάπτυξη τράπεζας υλικού. Σε σχέση με την τράπεζα υλικού, σημειώθηκε η ανάγκη για πρόσβαση από όλους σε υλικό έρευνας δράσης ή διδακτικών εργαλείων και πρακτικών.

Ως προς το **τρίτο ερευνητικό ερώτημα** σε σχέση με την προστιθέμενη αξία του θεσμού, αναφέρθηκε η δημιουργία σχολικής μονάδας ως κοινότητας μάθησης, μέσα στην οποία οι εμπλεκόμενοι έμαθαν να λειτουργούν ως ομάδα, να ανταλλάζουν απόψεις και επιτυχημένες πρακτικές και να χρησιμοποιούν τον διάλογο. Επισημάνθηκε, επίσης, η βελτίωση ΕΜ των εκπαιδευτικών μέσω της έρευνας δράσης, μέσα από προαγωγή σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, ευκαιριών για υιοθέτηση ερευνητικού ρόλου και δημιουργία νέας γνώσης, ευκαιριών για αναστοχαστικές διαδικασίες και προβληματισμό για τις πρακτικές που υιοθετούνται. Τέλος αναφορές έγιναν στη βελτίωση της σχολικής μονάδας σε συγκεκριμένα θέματα, στη βελτίωση της σχέσης των εκπαιδευτικών με τους μαθητές, στον θετικό αντίκτυπο στη μαθητική κοινότητα, στη βελτίωση του βαθμού υπευθυνότητας των μαθητών, την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας και στη βελτίωση σε θέματα επικοινωνίας σε όλα τα επίπεδα.

Συμπερασματικά, ο θεσμός της ΕΜ φαίνεται να συνέβαλε στην ενεργό εμπλοκή του προσωπικού του σχολείου, αποτέλεσε στο σύνολό του θετική εμπειρία για τους εκπαιδευτικούς και συνέβαλε στην ανάπτυξη κουλτούρας διαλόγου και στην προσπάθεια αυτοβελτίωσης του σχολείου. Ωστόσο, η έρευνα ανέδειξε και περιοχές που χρίζουν περαιτέρω μελέτης σε μελλοντική εφαρμογή του θεσμού.

4. Ερευνητική Ομάδα

Βλάμη Σοφία

Κατσιάνη Αγγελική

Παπαδούρης Νίκος